

Lech Krzyżaniak, Waldemar Chmielewski, Stefan K. Kozłowski

Błękitny Nil

Informator Archeologiczny : badania 18, 200

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TELL ATRIB

Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej UW
w Kairze

Badania prowadziła dr Barbara Rusczyk (Muzeum Narodowe w Warszawie). W wykopaliskach udział wzięli: dr Barbara Rusczyk (Muzeum Narodowe w Warszawie) - kierownik wykopalisk, mgr mgr T. Górecki, Lidia Domaszewicz, Katarzyna Dmowska, Anna Południkiewicz, Joanna Szczepkowska - archeolog, mgr Izabella Medeksa - architekt, Jacek Kucy - fotograf. Siódmy sezon prac wykopaliskowych (8.10.1984 r. do 15.12.1984 r.).

Celem badań było wyjaśnienie wszystkich kwestii nie rozwiązanych jeszcze w poprzednich sezonach. Prace skoncentrowały się na północnym stoku komu oraz na płaskiej przestrzeni przed nim od strony południa. Prace na północnym stoku miały na celu przebadanie do końca warstwy zasypu, ustalenie jego zasięgu, sprawdzenie grubości muru z cegły ziemnej, do którego dochodził zasyp oraz przebadanie odcinka znajdującego się we wschodniej części wykopu. Badania te potwierdziły dotychczasowe przypuszczenia, jak również stratygrafie zaproponowaną w sezonie 1983. Materiał znajdujący w poszczególnych warstwach był analogiczny do odkrywanych w czasie poprzednich kampanii.

W trakcie sprawdzania grubości muru i badania warstwy położonej nad nim odkryto piec oraz arabskie pochówki, jak również fragmenty założeń z okresu arabskiego. We wschodnim odcinku wykopu odsłonięte pomieszczenia wiążące się z murami odkrytymi w czasie poprzednich sezonów wykopaliskowych. Na terenie przylegającym do komu od południa wykonano trzy sondże, dwa od południa, trzeci od wschodu na terenie dawnych pól uprawnych. Zostały one oznaczone literami X, Y, P. Celem tych sondży było stwierdzenie zasięgu założeń architektonicznych, których fragmenty odsłonięto w trakcie poprzednich sezonów, głównie w latach 1969 i 1982, jak również w sondżu wschodnim (P) sprawdzenie, w jakim stopniu uległy zniszczeniu znajdujące się tam ruiny budowli. Okazało się, że zostały one zniszczone całkowicie. Natomiast sondże Y i X potwierdziły wcześniejsze przypuszczenia, że pod całym tym terenem znajdują się pozostałości budowli późnorzymskich, prawdopodobnie o charakterze łaźniowym.

W sondżu X odkryto fragmenty ceglanych bebnów kolumn, fragment posadzki wapiennej oraz wielkie zawalisko pochodzące prawdopodobnie z murów. W warstwie zakrywającej tę konstrukcję znajdowała się duża ilość fragmentów ceramiki ptolemejskiej i rzymskiej oraz lampki i ich fragmenty. Na szczególną uwagę zasługują lampki typu aleksandryjskiego. Poza tym znaleziono sporą ilość fragmentów figurek terakotowych.

W sondżu Y zostały odkryte okrągłe konstrukcje, prawdopodobnie cysterny. Przy nich nie było żadnych zabytków ruchomych, jedynie mury z cegły nie palonej. Można obecnie stwierdzić, że cały obszar przed komem Sidi Youssuf i pod nim kryje pod sobą założenia architektoniczne. Potwierdził się również wniosek, że zabytki pochodzące z okresów starszych znajdowane są u podnóża komu, natomiast w wykopach prowadzonych w zboczach wzgórza odkrywano są zabytki znacznie późniejsze.

S U D A N

BLEKITNY NIL

Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
UW w Egipcie we współpracy z Muzeum
Archeologicznym
w Poznaniu

W badaniach udział wzięli: doc.dr hab. Lech Krzyżaniak (kierownik ekspedycji i autor sprawozdania), prof.dr hab. Waldemar Chmielewski i prof.dr hab. Stefan K. Kozłowski. Finansowała SAS UW w Egipcie. Pierwszy sezon badań powierzchniowych.

W okresie kilkuletniej przerwy w badaniach wykopaliskowych w Kadero zorganizowano badania powierzchniowe nad Błękitnym Nilem, na jego zachodnim brzegu, na odcinku pomiędzy Abu Rugar (na północy) i Jebel Abel (na południu), w pasie około 15 km szerokości. Celem badań było rozpoznanie chronologii i charakteru osadnictwa prehistorycznego w tej - dotąd nie badanej przez archeologa - części Sudanu, i ich stosunku do lokalnej geomorfologii.

W badanym pasie terenu zarejestrowano pozostałości działalności człowieka datowane na czas od starszej epoki kamienia do czasów współczesnych. M.in. wymienić można odkrycie osadnictwa wokół granitowego ostańca Jebel Abel, u podnóża którego stwierdzono neolityczne kręgi kamienne, koncentracje ceramiki i wyrobów krzemienianych; na sąsiednim wzgórzu stwierdzono pozostałości osadnictwa neolitycznego i wczesnopaleolityczne narzędzia z kwarcu. Na innym ostańcu - Jebel el-Ubeiyad zbudowanym z białego kwarcu, znaleziono narzędzia wczesnopaleolityczne wykonane techniką klaktońska, pięściaki i stwierdzono także osadnictwo neolityczne. U podnóża tego ostańca natrafiono na rozległą osadę i cementarzysto kultury Jebel Moya. Dobrze zachowane znacznych rozmiarów stanowiska neolityczne odkryto w Launi (osada) i Kanuwa Dia el-Bahr (osada wraz z pochówkami ludzkimi). W klifie wysokiej (20 m) terasy aluwialnej Błękitnego Nilu stwierdzono dwa poziomy kulturowe z epoki kamienia: wczesnopaleolityczny oraz środkowo- i późnopaleolityczny, zawierające wyroby kamienne i kości zwierzęce.